ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Jana Passera a soudců Mgr. Davida Hipšra a JUDr. Michala Mazance v právní věci žalobce: **T. R.**, zastoupeného Mgr. Tomášem Šetinou, advokátem se sídlem Doudlebská 1699/5, Praha 4, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, proti rozhodnutí žalované ze dne 31. 7. 2012, čj. X, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 25. 9. 2015, čj. 34 Ad 47/2012 – 399,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá**.

II. Žalobce **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

III. Žalované **se nepřiznává** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

I.

[1] Rozhodnutím ze dne 4. 6. 2012, čj. X, žalovaná snížila žalobci invalidní důchod (dále „rozhodnutí o důchodu“). Rozhodnutí vydala podle § 39 odst. 2 písm. b) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění ve znění pozdějších předpisů (dále „zákon o důchodovém pojištění“) a podle čl. II. bodu 13 zákona č. 306/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Namísto dosavadní invalidity třetího stupně byl žalobce nadále shledán invalidním pro invaliditu druhého stupně, neboť z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu poklesla jeho pracovní schopnost o 60 %.

[2] Rozhodnutím ze dne 31. 7. 2012, čj. X (dále „rozhodnutí o námitkách“) žalovaná zamítla námitky žalobce proti rozhodnutí o důchodu a toto rozhodnutí potvrdila.

II.

[3] Žalobce podal proti rozhodnutí o námitkách žalobu ke Krajskému soudu v Brně. Krajský soud žalobu zamítl. Provedl důkaz posudkem brněnské posudkové komise Ministerstva práce a sociálních věcí (dále „komise“) ze dne 23. 1. 2013, podle kterého byl žalobcův zdravotní stav dlouhodobě nepříznivý; jeho příčinou byla porucha pasáže jícnu s překážkou příjmu potravy v důsledku stenózy jícnu nastalé po mnoha operačních zákrocích v dané oblasti. Tento stav vyžaduje úpravu stravovacích návyků; žalobcova váha je však stabilní, není podvyživený. Komise uzavřela, že ke dni 31. 7. 2012 byl žalobce invalidní, přičemž šlo o invaliditu druhého stupně podle § 39 odst. 2 písm. b) zákona o důchodovém pojištění. Pokles pracovní schopnosti nedosahoval více než 69 %.

[4] Žalobce s posudkem komise nesouhlasil a žádal nezávislé znalecké posouzení svého případu. Krajský soud ustanovil znalcem MUDr. Zdeňka Krejčíka, CSc., který nebyl ve vztahu k žalované ani k Ministerstvu práce a sociálních věcí. MUDr. Krejčík rovněž dospěl v posudku ze dne 20. 7. 2013 a v jeho doplnění ze dne 2. 2. 2014, které se týkalo upřesnění zdravotního stavu ke dni 31. 7. 2012, k tomu, že žalobce byl v době vydání žalobou napadeného rozhodnutí invalidní ve druhém stupni. Znalec připustil, že ze zdravotní dokumentace vyplývá určité zhoršení zdravotního stavu žalobce v roce 2013. Jednalo se však o nové skutečnosti, které znalec nemohl zohlednit, neboť se netýkaly doby rozhodné pro znalecké posouzení.

[5] Žalobce nesouhlasil ani se závěry MUDr. Krejčíka. Při jednání krajského soudu dne 23. 9. 2014 předložil další znalecký posudek, který na jeho žádost zpracoval MUDr. Vítězslav Lorenc. Tento znalec uzavřel, že žalobce je invalidní ve třetím stupni v důsledku mnohočetného postižení vnitřních orgánů, které odůvodňuje snížení pracovní schopnosti o více než 10 procentních bodů až na 80 %. K datu vydání žalobou napadeného rozhodnutí nebylo možné považovat žalobcův zdravotní stav za příznivě stabilizovaný, neboť celkový průběh onemocnění dlouhodobě vykazoval nepříznivý vývoj. Žalobce není adaptován na svůj zdravotní stav, neboť není schopen vykonávat výdělečnou činnost.

[6] Krajský soud zažádal o revizní znalecký posudek. Oslovené znalecké ústavy (Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze) však odmítly posudek vyhotovit, neboť shledaly pracovní vztahy buď k MUDr. Krejčíkovi, nebo k žalované. Žalobce považoval MUDr. Krejčíka za podjatého a označil revizní posudek za nadbytečný, neboť soud má k dispozici posudek MUDr. Lorence.

[7] Krajský soud vyslechl oba znalce a v rozsudku vycházel především ze závěrů MUDr. Krejčíka. Tento znalec postupoval v souladu s vyhláškou Ministerstva práce a sociálních věcí č. 359/2009 Sb., kterou se stanoví procentní míry poklesu pracovní schopnosti a náležitosti posudku o invaliditě a upravuje posuzování pracovní schopnosti pro účely invalidity (vyhláška o posuzování invalidity; dále „vyhláška“), a přesvědčivě zdůvodnil, proč u žalobce nebylo možné k rozhodnému datu stanovit pokles pracovní

schopnosti při horní hranici procentního rozmezí podle kapitoly XI., oddílu A, položky 7c vyhlášky. Soud přisvědčil MUDr. Krejčíkovi, že u žalobce by bylo možné stanovit maximální míru poklesu pracovní schopnosti pouze tehdy, pokud by naplnil všechna kritéria dané položky. Tak tomu nebylo, neboť v době rozhodné žalobce nesplňoval zejména kritérium významného poklesu hmotnosti.

[8] Krajský soud zdůraznil, že posudek MUDr. Lorence oproti tomu vycházel především z aktuálního žalobcova stavu a z lékařských zpráv vyhotovených více než 1 rok po době rozhodné. Jednalo se o prognostický posudek, který nelze považovat za rozhodující důkaz o žalobcově zdravotním stavu v době vydání žalobou napadeného rozhodnutí. MUDr. Lorenc nesledoval, zda byla naplněna všechna kritéria pro dosažení horní hranice procentního rozmezí pro určení míry poklesu pracovní schopnosti podle položky 7c vyhlášky. Naopak dospěl k závěru, že žalobce dosáhl pouze spodní hranice míry poklesu pracovní schopnosti podle této položky, a tuto hranici následně v rozporu s vyhláškou zvýšil o více než 10 procentních bodů s poukazem na žalobcova další postižení a vývoj jeho zdravotního stavu po době rozhodné.

[9] Na podkladě shora uvedeného krajský soud uzavřel, že žalobce byl v době vydání žalobou napadeného rozhodnutí invalidní ve druhém stupni.

III.

[10] Žalobce (stěžovatel) podal proti rozsudku krajského soudu kasační stížnost. Namítl, že vzhledem k rozdílným posudkovým závěrům nebyl krajský soud oprávněn na základě vlastní úvahy přihlédnout k některému z provedených posudků, nýbrž byl povinen vyžádat si revizní posudek.

[11] Posudek MUDr. Krejčíka je nezákonný, a proto není způsobilým důkazem. Nevyhovuje testu úplnosti, správnosti a přesvědčivosti. MUDr. Krejčík nestanovil rozhodující zdravotní postižení jako příčinu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu a nebral zřetel na závažnost vlivu ostatních postižení. MUDr. Krejčík nesprávně uvedl, že stěžovatelovo postižení odpovídá benigní stenóze jícnu. U stěžovatele se jedná o stenózu fundoplikační manžetou, která je pouze funkčně srovnatelná s benigní stenózou jícnu. MUDr. Krejčík pochybil, pokud u stěžovatele hodnotil kritéria stanovená pro benigní stenózu jícnu. Vycházel rovněž pouze z fragmentu zdravotnické dokumentace. Nevyžádal si gastroenterologickou dokumentaci od MUDr. A., CSc. a MUDr. U., ani nespolupracoval s konzultantem z oboru gastroenterologie, ačkoli postižení stěžovatele je gastroenterologického charakteru. Posudkový závěr neobjasňuje, zda byl stupeň invalidity snížen v důsledku zlepšení zdravotního stavu nebo v důsledku posudkově významné stabilizace.

[12] MUDr. Lorenc posoudil stěžovatelův zdravotní stav v době rozhodné; pokud hodnotil lékařské zprávy po době rozhodné, činil tak pouze za účelem komplexně zhodnotit vývoj stěžovatelova zdravotního stavu. MUDr. Lorenc vycházel z kompletní dokumentace a z obsahu soudního spisu. Postupoval v souladu s vyhláškou, neboť určil jako příčinu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu stenózu jícnu funkčně srovnatelnou se zdravotním postižením podle kapitoly XI., oddílu A, položky 7c vyhlášky, a vzhledem k závažnosti tohoto postižení s přihlédnutím k dalším postižením stanovil

procentní míru poklesu pracovní schopnosti na 70 %, kterou následně zvýšil o 10 procentních bodů v důsledku působení dalších postižení. Uvedl, že stěžovatelův zdravotní stav není stabilizovaný, stěžovatel na něj není adaptován a není schopen vykonávat pracovní činnost. Závěry MUDr. Lorence se shodují se stanoviskem odborného gastroenterologa a chirurga MUDr. A., který léčí stěžovatele od roku 2005.

[13] Krajský soud nesprávně vypořádal námitku podjatosti MUDr. Krejčíka. O nepodjatosti tohoto znalce lze pochybovat vzhledem ke způsobu vypracování znaleckého posudku a vzhledem k jeho ekonomické vazbě na Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví. Krajský soud nepřipomněl znalci jeho slib a nepoučil jej o následcích nepravdivého znaleckého posudku.

[14] Snížení invalidního důchodu vystavuje stěžovatele i jeho rodinu riziku hmotné nouze. Po stěžovateli nelze spravedlivě požadovat, aby vykonával výdělečnou činnost byť i ve sníženém rozsahu, neboť by to mohlo vést k podstatnému zhoršení jeho zdravotního stavu.

IV.

[15] Žalovaná uvedla ve vyjádření ke kasační stížnosti, že nemá k rozsudku krajského soudu žádné výhrady, a navrhla kasační stížnost zamítnout jako nedůvodnou.

V.

[16] Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadou, k níž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.).

[17] Kasační stížnost není důvodná.

[18] Nejvyšší správní soud se neztotožnil s námitkou, že krajský soud byl obligatorně povinen vyžádat si revizní znalecký posudek. Podle judikatury Nejvyššího správního soudu není revizní posudek jediným způsobem, jak se vypořádat s případnými rozdílnými posudkovými závěry. Například v rozsudku ze dne 10. 5. 2013, čj. 6 Ads 12/2013 – 22, Nejvyšší správní soud konstatoval, že krajský soud odstraní rozpory v posudkových zjištěních *„buď výslechem znalců nebo členů posudkové komise za účelem vysvětlení podle § 127 odst. 2 o. s. ř., nebo si od příslušné posudkové komise vyžádá doplnění posudku v reakci na závěry znalce, anebo si vyžádá srovnávací posudek od jiné posudkové komise Ministerstva práce a sociálních věcí.“* Podstatné je, aby krajský soud srozumitelně a přezkoumatelně vysvětlil, proč zvolil daný postup a proč se ve výsledku přiklonil k jednomu z posudkových závěrů (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 1. 2008, čj. 4 Ads 6/2006 – 243).

[19] Krajskému soudu v tomto směru nelze nic vytknout. Ze soudního spisu je zřejmé, že krajský soud se pokusil revizní znalecký posudek získat a jeho zpracování vyžádal postupně od dvou znaleckých ústavů. Protože oba ústavy odmítly posudek zpracovat, přistoupil soud k výslechu znalců. Takový postup je přípustný a výslovně na něj pamatuje i shora citovaná judikatura Nejvyššího správního soudu.

[20] Z protokolu o ústním jednání ze dne 9. 6. 2015 plyne, že oba znalci byli soudem podrobně vyslechnuti. Nešlo o paralelní, vzájemně nesouvislou obhajobu toho kterého hodnocení zdravotního stavu, ale oba znalci reagovali na částečně odlišné hodnocení míry poklesu pracovní schopnosti. Není pochyb, že MUDr. Lorenc byl seznámen se závěry posudku MUDr. Krejčíka. Nejvyšší správní soud považuje za důležité, že MUDr. Lorenc považoval posudek MUDr. Krejčíka za objektivizující zdravotní stav stěžovatele. Akcentoval však při hodnocení zdravotního stavu jistou dynamiku a i vzhledem k mnohačetným operacím nepovažoval zdravotní stav stěžovatele k rozhodnému datu za neměnný.

[21] Krajský soud však přesvědčivě vysvětlil, proč vycházel při přezkumu zákonnosti žalobou napadeného rozhodnutí především z posudku MUDr. Krejčíka. Znalecký posudek MUDr. Krejčíka je velmi obsáhlý (zhruba 140 stran). Krajský soud správně upozornil, že i MUDr. Lorenc jej považoval za dostatečně objektivní. Odlišné výsledné hodnocení je dáno přihlédnutím k tvrzenému zhoršení zdravotního stavu, ke kterému však došlo až po době rozhodné (nález MUDr. A. z února 2014, zhoršení psychického stavu stěžovatele). Ztotožnit se lze i s odůvodněním, že nebylo možné přiznat snížení pracovní schopnosti, neboť stěžovatel zcela nenaplnil kritéria pro položku 7c oddílu A kapitoly XI. vyhlášky. Zejména šlo o výrazný pokles hmotnosti, který v době rozhodné nenastal. Rozsudek krajského soudu je přesvědčivý jak s ohledem na rozsah argumentace stěžovatele, tak i vzhledem k rozsahu, v jakém se ustanovený znalec zabýval jeho zdravotním stavem. Závěry krajského soudu jsou rovněž plně přezkoumatelné. Je evidentní, že závěry krajského soudu byly pro stěžovatele též srozumitelné, neboť s nimi polemizoval v kasační stížnosti.

[22] Nejvyšší správní soud nepřisvědčil námitce nezákonnosti znaleckého posudku MUDr. Krejčíka. Tuto nezákonnost stěžovatel spatřoval především v tom, že znalec neurčil rozhodující příčinu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu. MUDr. Krejčík však jednoznačně uvedl na str. 114 posudku, že rozhodující příčinou dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu stěžovatele bylo *„těžké postižení funkce jícnu ve smyslu poruchy příjmu potravy a tekutin*“. Tento závěr výslovně potvrdil i při soudním jednání dne 9. 6. 2015, kdy na dotaz žalobce uvedl, že rozhodující příčinou dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu je postižení dolní části jícnu.

[23] Stěžovatel vytkl posudku MUDr. Krejčíka názor, že zkoumané postižení odpovídá benigní stenóze jícnu. Tato námitka je účelová. Nebere v potaz další posudkové závěry, z nichž je zřejmé, že záměrem znalcova příměru stěžovatelova postižení k benigní stenóze jícnu bylo ilustrovat funkční dopady tohoto postižení a následně vyhodnotit míru poklesu stěžovatelovy pracovní schopnosti podle existence kritérií stanovených pro benigní stenózu jícnu podle kapitoly XI., oddílu A, položky 7c vyhlášky (těžká překážka příjmu potravy, zvracení, aspirace, malnutrice, významný pokles hmotnosti, těžké snížení celkové výkonnosti, některé denní aktivity podstatně omezeny). Z posudku vyplývá (strany 125 resp. 127), že rozhodující příčinou dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu stěžovatele je pravděpodobně stenóza fundoplikační manžetou a spoluúčastí funkční stenózy, s těžkou poruchou pasáže jícnem a průchodu potravy do žaludku, výraznými subjektivními potížemi a doprovodnou psychosomatizací.

[24] Rovněž neobstojí námitka, že znalec vycházel jen z fragmentů zdravotnické dokumentace. Podstatnou část textu obsáhlého znaleckého posudku tvoří citace ze stěžovatelovy kompletní zdravotnické dokumentace, a to včetně zpráv MUDr. A. (str. 58 a násl. posudku) a MUDr. U. (str. 76, 81 a 90 posudku).

[25] Nelze přisvědčit ani námitce, že posudek neobsahuje důvody pro snížení stupně invalidity. Znalec velmi podrobně odůvodnil svůj posudkový závěr o snížení stupně invalidity. Život ohrožující abscesy stěny jícnu a absces mediastina byly odstraněny operačními zákroky; nebýt těchto operací, stal by se stěžovatel závislým na péči třetí osoby a byla by podstatně snížena jak kvalita jeho života, tak pracovní schopnost. Jak uvádí znalec na str. 115 posudku, *„konstatování žalobce, že nedošlo ke zlepšení jeho zdravotního stavu, v podstatě zpochybňuje nejen smysl, ale i výsledek provedených operací a opakovaných invazivních zákroků na jícnu. Pokud by nedošlo k včasnému léčení abscesu (...), došlo by u žalobce k závažnému vývoji zdravotního stavu končícího smrtí.“*

[26] Nejvyšší správní soud se ztotožňuje s krajským soudem i ve vztahu k hodnocení posudku MUDr. Lorence. Podstatná část posudkových závěrů tohoto znalce vychází z lékařských zpráv vyhotovených až řadu měsíců po vydání žalobou napadeného rozhodnutí. Podle § 75 odst. 1 s. ř. s. přitom platí, že soud při přezkoumání rozhodnutí vychází ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu. Nejvyšší správní soud nezpochybňuje význam těchto zpráv pro posouzení aktuálního zdravotního stavu stěžovatele, nicméně na jejich základě nelze činit závěry o zdravotním stavu stěžovatele v době vydání žalobou napadeného rozhodnutí, která je pro nynější věc rozhodná.

[27] Nejvyšší správní soud se konečně neztotožnil ani s námitkou podjatosti MUDr. Krejčíka. Jak plyne ze str. 92 znaleckého posudku, stěžovatel se ke znalci dostavil na vyšetření, se kterým souhlasil, a k osobě znalce ani k jeho odbornosti neměl žádné výhrady. Stěžovatel byl již v usnesení ze dne 25. 3. 2013 (č. l. 44 soudního spisu) poučen o právu případně podat proti osobě znalce námitky z důvodu pochybností o jeho nepodjatosti. Vzhledem k tomu, že stěžovatel již dříve dne 22. 2. 2013 požadoval, aby ustanovený znalec *„nepodléhal MPSV ČR“*, bylo možné předpokládat, že se případně k ustanovenému znalci vyjádří již po jeho ustanovení, pokud by snad shledal důvod svědčící možné podjatosti. To však neučinil a neučinil tak ani později v průběhu vyhotovení znaleckého posudku. Naopak, ustanovený znalec se v posudku zmiňuje o tom, že se podařilo přes počáteční nedůvěru nastolit korektní vztah znalec – posuzovaný. Ještě při ústním jednání dne 7. 1. 2014 stěžovatel poukazoval na to, jak podrobně se znalec věci věnoval, s tím, že pokud by tak předtím činily orgány žalovaného, nemuselo by vůbec dojít k jednání před soudem.

[28] Výhrady k posudku MUDr. Krejčíka začal stěžovatel uplatňovat teprve v souvislosti s doplněním posudku, které zdůraznilo neměnnost závěrů i k 31. 7. 2012, tedy k datu pouze o pár dní pozdějšímu. Následně a v souvislosti s vyhotovením posudku MUDr. Lorence uplatnil námitky podjatosti nejprve ve spekulativní rovině *(„posudek a doplnění vykazují známky podjatosti“* – podání ze dne 20. 2. 2015 na čl. 311 soudního spisu) a jako součást námitek proti zadání revizního znaleckého posudku, ke kterému nakonec nedošlo. Jinak je třeba hodnotit, pokud ústav vyzvaný k vyhotovení revizního znaleckého

posudku odmítne tento posudek vypracovat s poukazem na profesní vztah k jednomu ze znalců (jde o lektora katedry posudkového lékařství) a situaci, kdy stěžovatel s odkazem na jméno vedoucího katedry posudkového lékařství, zmíněné pouze v průvodním dopise k vrácení soudního spisu, dovozuje bez bližší objektivní konkretizace důvod podjatosti vyplývající z pracovní činnosti vedoucího katedry též pro žalovaného. Krajský soud dostatečně podrobně odůvodnil (str. 23 rozsudku), proč mohl vycházet při posouzení důvodnosti žaloby především z posudku MUDr. Krejčíka. Kasační námitka proto není důvodná.

[29] S poukazem na shora uvedené důvody Nejvyšší správní soud zamítl kasační stížnost jako nedůvodnou (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

[30] Soud rozhodl o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti podle § 60 odst. 1 věty první s. ř. s. za použití § 120 s. ř. s. Stěžovatel nebyl v řízení o kasační stížnosti úspěšný, proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalované, jíž by jinak právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti příslušelo, soud náhradu nákladů řízení nepřiznal, protože jí v řízení o kasační stížnosti nevznikly žádné náklady nad rámec běžné úřední činnosti.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně 10. května 2016

JUDr. Jan Passer
předseda senátu